

Soós Viktor Attila

A papszenteléshez vezető út állomásai Brenner János életében Szombathely – Pécs – Zirc – Budapest – Szombathely – Győr

A győri Brenner János Hittudományi Főiskola évkönyvébe megtisztelő lehetőség a szeminárium egykori növendékének életútjának azon állomásairól írni, amelyek megelőzték pappá szentelését. Jelen tanulmányban azokra a helyekre koncentrálok, ahol a fiatal növendék tanult, hogy megismerhessük hivatásának alakulását, azokat a helyszíneket és személyeket, akik nagy hatással voltak arra, hogy igent mondott a jó Isten hívására és a papi szolgálatra.

Hála a jó Istennek, Brenner János életútja, vértanúsága szépen feldolgozott,¹ de vannak életének olyan szakaszai, amelyek a források hiánya miatt kevésbé feltárható, vagy eddig nem igazán koncentráltunk ezekre, így próbálok kispapi éveinek körülményeit, tanulmányainak tereit megvilágítani.

Természetesen nem önmagában a települések, az ott működő egyházi ingatlanok az érdekesek, hanem azok a lelkipásztorok, akik előljáróként, tanárként hatással voltak Brenner János fejlődésére és segítettek, bátorították, hogy mindvégig kitartson hivatásában. Azért is érdemes végigtekintenünk ezeken az intézményeken, mert nemcsak Brenner János életútját ismerhetjük meg, hanem a kommunista diktatúra kiépülését, az egyház üldözését is jobban szemügyre vehetjük. Hiszen azok a lépések, amelyekkel az egyház működési kereteit próbálták csökkenteni, azok szorosan kapcsolódtak a személyek megfélemlítése, megbüntetése mellett az ingatlanok elvételéhez és minden olyan közösség megszüntetéséhez, vagy korlátozásához, amelyek a pártállam szempontjából ellenségesek voltak.

Szombathelyen

Ha a papi hivatás gyökereit, az isteni meghívásra igent mondó fiatal Brenner János példáit, példaképeit, útmutatóit keressük, akkor az első a család.

¹ SOÓS VIKTOR ATTILA: Egy máig kiderítetlen politikai papgyilkosság anatómiája, in: *Tanulmányok fél évezred magyar történelméből. Pázmány Történeti Műhely Tanulmányok 1.*, sorozatszerk.: J. Újváry Zsuzsanna, szerk.: Fejérdy Gergely, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2002, 341-365. o.; CSÁSZÁR ISTVÁN – SOÓS VIKTOR ATTILA: *Magyar Tarzícus – Brenner János élete és vértanúsága – 1931–1957*, Szerk.: Fancsali Andrásné és Soós Viktor Attila, Brenner János Emlékhely Alapítvány, 2003.; KOCSIS L. MIHÁLY: *Első nap az örökkévalóságban – Korkollázs pogányok idején*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2004.; KAHLER FRIGYES: *Egy papgyilkosság a jogtörténet szemével. Brenner János volt rábakethelyi káplán meggyilkolásának körülményei és az ügy utóélete*, Brenner János Emlékhely Alapítvány, Szentgotthárd, 2005.; „Nem félek” Brenner János 1931-1957, Összeállította: Császár István – Soós Viktor Attila, Brenner János Emlékhely Alapítvány, Szentgotthárd, 2009.; SOÓS VIKTOR ATTILA: A nyomozati eljárás a Brenner-gyilkosság ügyében. in: *Vasi Szemle LXVI.* (2012) 1. szám 77-97. o.; Uő: Titkos jelentések a Brenner-gyilkosság utáni időszakból, in: *Vasi Szemle LXVI.* (2012) 2. szám 212-235. o.; Uő: Jogi eljárások Brenner János sérelmére elkövetett gyilkosság után. in: *Vasi Szemle LXVI.* (2012) 3. szám 328-346. o.; Uő: „Politikai tevékenységet nem végzett, egyéniségével vonzotta az embereket.” Brenner János életútja. in: *Halálra ítélve – papi sorsok '56 után*. Szerk.: Bellavics Isván, Földváryné Kiss Réka. Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Országház Könyvkiadó, Budapest, 2018. 62-71. o.; Uő: Párhuzamos vonások két szombathelyi egyházmegyes pap életében, hitvalló vértanúságában – Boldog Brenner János és Kováts Ferenc életáldozata a kommunista diktatúra éveiben. in: *Vasi Szemle LXXII.* (2018) 6. szám 569-590. o.

Brenner János nagypapája Brenner Tóbiás Szombathely polgármestere volt 1902 és 1914 között, nagymamája Kaiser Anna nagyon sokat imádkozott, hogy fia pap legyen. Azonban a család tizedik gyermeke József nem lett pap, hanem a budapesti Műszaki Egyetemen gépészmérnöknek tanult.² Szombathelyen ismerkedett meg egy felvidéki tizenkét gyermekes család hatodik gyermekével Wranovich Juliannával, 1929. szeptember 23-án kötöttek házasságot a szombathelyi Székesegyházban. Ezt követően Szombathelyen éltek a Brenner családi házban a nagyszülőkkel együtt. Itt született a család legidősebb gyermeke László 1930. augusztus 16-án. Őt követte János, aki 1931. december 27-én látta meg a napvilágot, majd a harmadik gyermek József, aki szintén Szombathelyen született 1935. január 10-én, de már az új családi házban, amelyet a nagyszülők segítségével 1933-ban építettek.³

A Brenner családból öten kapták meg a papi hivatást, a három Brenner testvér – László, János, József – mellett dr. Szabó Miklóst 1933-ban, Szigetváry Gézát 1952-ben szentelték pappá. A nagymama imája az unokáknál meghallgatásra talált.

A hivatás kialakulásának, megerősödésének második meghatározó forrása az iskola, a nevelők, a tanárok, az a szerzetesi közeg, amely élethivatásként tekintett az oktatásra, a nevelésre.

Egy keresztény család számára természetes volt a két világháború között, hogy gyermekeit egyházi oktatási intézménybe íratta. Így volt ezzel a szombathelyi Brenner család is. Vas vármegye székhelyén a Püspöki Elemi Iskola növendékei lettek a gyermekek, először László, majd 1938-tól János és végül József. János az itt eltöltött tanévekben kitűnő tanulmányi eredményt ért el. Mivel a Püspöki Iskola tanulói közösen a Székesegyházban vettek részt szentmisén, ebben az időszakban a Brenner gyerekek is – szüleikkel együtt – ide jártak. A szülők mély vallásossága és gyakorlati hite hatással volt a gyermekek vallási elköteleződésére.

Az ifjú János eleven, igazi gyermek volt, sok minden érdekelte. Kiválasztottsága talán már itt, kisiskolás korában megfigyelhető. Hitoktatójuk 1938 őszén elmesélte a diákoknak a kis Tarczíuszról, az Oltáriszentség vértanújának történetét, és azt javasolta nekik, hogy adjanak elő ebből a történetből egy kis előadást. Megkérdezte, hogy ki vállalkozna a főszereplő, Tarczíusz megszemélyesítésére. Az ifjú János két kézzel jelentkezett, hogy ő akarja megformálni a főszerepet. Amikor osztálytársaival előadták a kis Tarczíusz vértanú történetét, János nagy átéléssel játszotta a vértanú szent szerepét.⁴

Pécsett

1940 őszén az édesapát áthelyezték a Pécsi Iparfelügyelőségre vezetőnek. Az újonnan felépített családi házból, egy bérelt emeleti lakásba kellett költözniük, amely egyben az édesapa hivatala is volt. Brenner János a pécsi Püspöki Tanítóképző Gyakorló Iskola harmadik osztályában folytatta a Szombathelyen megkezdett tanulmányait. Életében nagy esemény volt az első szentáldozás, amelyre 1941-ben Urunk mennybemenetelének ünnepén került sor.

A négy elemi elvégzése után János életében komoly változás következett be. 1942. június 27-én felvételt nyert a Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos Gimnáziumába, ami későbbi hivatásának kialakulásában, elmélyülésében meghatározó szerepet játszott. Nem a gimnázium falai, hanem az ott tanító, nevelő szerzetesek, az a közösség, az a

² A családi adatok Brenner József nyilatkozatai, elmondásai alapján.

³ Brenner József szíves közlése alapján.

⁴ Dr. Eiben Ottó egykori osztálytárs szíves közlése alapján.

légkör, az a közeg, ami jellemezte az egyházi iskolákat, különösen is a ciszterci atyák által vezetett pécsi Nagy Lajos Gimnáziumot. A gyermekeken keresztül az egész család életét meghatározta a ciszterci renddel kialakított kapcsolat. Mint korábban, itt is kitűnő tanuló volt. Osztályfőnöke Felegyi Román – aki később, János atya halála után is tartotta a kapcsolatot a családdal – a többi ciszterci tanárral együtt nagyban meghatározta az ifjú János gondolkodását és hivatását. A Nagy Lajos Gimnáziumban a tanulási idő után szabad programokon is részt vehettek a diákok. Az iskola szabályai szerint a tanulók délután az iskolában tölthették idejüket tanáraik felügyelete mellett. Akikben a papi hivatás jeleire figyeltek fel, azokkal külön is foglalkoztak. A diákok szívesen vettek részt az itt működő cserkészletben és a Mária-kongregációban. Ezekre az ifjúsági-közösségi összejövetelekre János is örömmel ment el. A gimnáziumban működött a 47. számú Szent László Király cserkészcsapat. Az édesapa Brenner József nagy szimpátiával támogatta a rendkívül tehetséges, kitűnő eredményű tanuló fiai számára a cserkészletet. A fiúk belépésére azonban a háborús és zavaros körülmények miatt nem került sor, amúgy is a cserkészcsapat háború utáni újjárendeződéssel volt elfoglalva.

Ismét Szombathelyen

A Brenner család 1944 novemberében, a közeledő front elől rövid időre visszatért Szombathelyre, de az ottani gyakori bombázások miatt tovább kellett menekülniük Ausztriába. A háború után – 1945 novemberében – ismét Pécsre költöztek. Az édesapát 1946. október elején visszahelyezték Szombathelyre, így vele együtt a család is visszatért korábbi otthonukba. Brenner Jánost 1946. október 7-én felvették a Premontrei Rend szombathelyi Szent Norbert Gimnáziumába, az ötödik és hatodik osztályát végezte itt.

A háború utáni évek különösen is nehéz, megpróbáltatásokkal teli időszak volt. Ennek ellenére a családra és különösen a fiúkra továbbra is a jókedv és a humor volt jellemző, mindenben összetartottak, a két fiatalabb testvér, János és József különösen közel kerültek egymáshoz, sokat játszottak, kirándultak együtt. Bátyjuk, László inkább „tudós alkat” volt, ifjú korától kezdve papnak készült, naponta ministrálni járt. Készített misefelszerelést otthonra, amivel „misézett” öccsei pedig ministráltak neki. László 1948-ban érettségizett, majd jelentkezett a ciszterci rendbe, novícius lett Zircen. 1948. augusztus 19-én öltötte magára a ciszterci szerzetesek fehér ruháját. Húszan léptek be ekkor a rendbe, választaniuk kellett egy rendi nevet, László a Tóbiás nevet kérte. A noviciátus egy évig tartott, azonban nagyon szigorú szabályok mentén éltek, havonta egyszer írhattak levelet, és az egy év letelte után találkozhattak családtagjaikkal. Amikor bátyja Zircre ment, akkor fejezte be János a gimnázium második osztályát, ami a mai hatodik osztálynak felel meg.

A Magyar Országgyűlés 1948. június 16-án megszavazta a XXXIII. törvényt, amely az egyházi iskolák állami tulajdonba vételét eredményezte.⁵ Az országban több mint 6500 egyházi oktatási intézmény működött, óvodától egészen a főiskoláig. A nevelés lehetőségét, az iskolák működtetésének a jogát, sőt magukat az ingatlanokat is elvet-

⁵ Az 1945 után kiépülő kommunista diktatúra egyik legsúlyosabb intézményeket érintő lépése volt az iskolák államosítása, ami az egyház elleni fellépés egy újabb állomása volt. Kezdődött az 1945-ös földreformmal, 1946-ban az egyesületeket oszlatták fel, 1947-ben eltörölték a kötelező hitoktatást és fakultatívat vezettek be. Majd 1948 júniusában több hónapos előkészítés, tárgyalás után az Országgyűlés megszavazta a nem állami iskolák állami tulajdonba vételét. A 6505 felekezeti oktatási intézmény nagy létszámot, sok feladatot, ingatlant, tanárt és diákot takart.

ték az egyházaktól. Az intézkedés következtében ezután a szombathelyi Premontrei Gimnázium már Nagy Lajos Gimnázium néven, és kommunista vezetés alatt működött.

Ilyen körülmények között kezdte meg Brenner János 1948. szeptember 1-jén a 7. osztályt. Az iskola légköre, a tanári kar teljesen megváltozott, a váltás a diákokat is nagyon megzavarta. Az egyik magyar dolgozatát ezzel a mondattal fejezte be: „*Ép testben, ép lélek.*” A magyar tanár aláhúzta a lélek szót és piros tollal kérdőjelet tett: „*Hol van?*” Az érdemjegyét pedig lerontotta. János érezte és felismerte, hogy az államosított iskola szellemisége és a tanárok életvitele nem az ő felfogásának való. Nyilvánvalóvá vált számára, hogy a megváltozott körülményekből kifolyólag veszélybe kerülhet a hivatása is. Döntés elé kényszerült. Mivel előző iskolája a pécsi Nagy Lajos Gimnázium szelleme és a tanárokkal való benső kapcsolata által a ciszterci hivatása megérlelődött, valamint László Tóbiás bátyjától pozitív tartalmú leveleket kapott, melyben támogatta papi hivatásra vonatkozó elhívását, ezért bátyját követve Zircre ment, ahol a pártállam által államosított, korábbi egyházi iskolákból elbocsátott szerzetes tanárok által végzett oktatás mellett kezdte meg oblátus életét.⁶

Zircen

1948-ban az összes egyházi iskolát államosították, így a ciszterci rend által működtetett öt gimnáziumot is elvették, ahol több, mint négyezer-hatszáz diák tanult.⁷ A ciszterci tanároknak el kellett hagyniuk a katedrát. Ezzel megsemmisült a rend legnagyobb magyarországi munkaterülete, az oktatás. Endrédy Vendel főapát és a ciszterci rend vezetése a továbbélésre alternatívákat dolgozott ki, igyekeztek a szerzeteseket tanári pályán kívül elhelyezni, és felkészülni a várható támadásokra. Plébániákhoz kapcsolódva folytatták tovább a pasztorációt, és próbáltak kapcsolatban maradni a fiatalokkal.

Endrédy Vendel a zirci monostorban nyitotta meg a gimnázium négy felső osztályát, ahol az elbocsátott szerzetes tanárok tanítottak. Mivel az iskola hivatalosan nem működhetett, így a bizonyítványt és az érettségit államilag nem ismerték el. Brenner János itt folytatta középiskolás tanulmányait, ezzel – már 17 évesen – azt is felvállalta,

⁶ Az oblátusi időszak nehezen feltérképezhető, azonban fennmaradt ennek az egy tanulmányi évnek az osztálynaplója minden egyes évfolyam vonatkozásában, így rekonstruálni lehet, hogy kik tanították a növendékeket. Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltár (MNL VeML) XII. 2. i. 60. kötet A ciszterci rend Zirc-Pilis-Pásztó és Szentgotthárdi Apátságának levéltára. Rendtagok hagyatécai, Zirci oblátusok osztálynaplói 1949/50.

⁷ A ciszterci rend 1945 utáni helyzetéről, a rend és Endrédy Vendel megpróbáltatásairól, az 1950-es működési engedély megvonásról lásd: CÚTHNÉ GYÓNI ESZTER: „*Nem harcolunk, de nem is búcsú-zunk...*” *A Ciszterci Rend Zirci Apátságának története a második világháború végétől Endrédy Vendel apát haláláig.* Zirci Ciszterci Apátság, Budapest, 2017.; Uő: Ciszterciek a vádlottak padján – 1951. in: *Vázlatok két évszázad magyar történelméből.* Szerk.: Dombóvári Ádám – Manhercz Orsolya, ELTE Történelemtudományok Doktori Iskola, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Program, Budapest, 2010, 125–138. o.; GERGELY JENŐ: *Az 1950-es egyezmény és a szerzetesrendek felszámolása Magyarországon,* Vigilia Kiadó, Budapest, 1990.; GIANONE ANDRÁS: Zirc a szerzetesrendek feloszlása idején, *Vigilia,* 2000/6., 65. szám, 450–456. o.; KERESZTY RÓKUS: *Sugárzó lelke tovább világít. 'Sigmond Lőránt írásai.* Szent István Társulat, Budapest, 2000.; Uő: *Ciszterci arcképek. Zirci Ciszterci Apátság – Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium,* Budapest, 2014.; WIRTHNÉ DIERA BERNADETT: „Fekete Hollók” a budapesti Szentimre városban. in: *Visszatekintés a 19-20. századra,* Szerk.: Cúthné Gyóni Eszter – Wirthné Diera Bernadett, ELTE Történelemtudományok Doktori Iskola, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Program, 2011, 223–234. o.; Uő: *Katolikus hitoktatás és elitképzés a Kádárkorszakban – az 1961-es „Fekete Hollók” fedőnevű ügy elemzése,* Doktori disszertáció, ELTE BTK, Budapest, 2015.

hogyan az állami hatóságok által elismert iskolai bizonyítvánnyal nem rendelkezik majd. Endrédy Vendel a hivatások megmentése és ápolása céljából hozta létre ezt a rendteológiai előkészítő iskolát, a világi oblátusok intézményét. Ezzel az volt a szándéka, hogy az általános iskolát végzett, a ciszterci szerzetes-papi életre hivatást érző ifjakat erkölcsi és lelki szempontból megérlelje. Az 1949/50-es tanévben négy évfolyamban 29 diák tanult.⁸ Az oblátusok a monostorban éltek, de elkülönítve a többi szerzetestől. A napjuk reggeli tornával kezdődött, majd közösen imádkoztak és szentmisén vettek részt. A tanítás 9 órától 13 óráig tartott, s a délutáni szabad idejüket is a monostorban töltötték, itt készültek, tanultak a következő napra. 1949 szeptemberében a tanév lelkigyakorlattal, *Veni Sancte*val kezdődött, majd a tanulók felöltötték az oblátusi ruhát.⁹ A *Schola Propaedeutica Ecclesiastica Cisterciensis* negyedik osztályába három ciszterci oblátus – Brenner János, Kerényi István és Lévy László – járt. Osztályfőnökük Lovas Ambró, tanáraik: Hit- és erkölcsstan: Kisgergely Bálint, 1950. február 1-től Barta Lénárd, Magyar nyelv és irodalom: Palos Bernardin, Történelem: Alpár Lucián, Gazdasági és társadalmi ismeretek: Szabó Vilmos, 1950. február 1-től Barta Lénárd, Latin nyelv: Kisgergely Bálint, Görög nyelv: Bosnyák Pongrác, Német nyelv: Rónay Detre, Francia nyelv: Sigmund Lóránt, 1950. február 1-től Barta Lénárd, Bölcsészettudomány: Palos Bernardin, Természettan: Lovas Ambró, Mennyiségtan: Lovas Ambró, Rajz és a műalkotások ismertetése: Szabó Vilmos, Testnevelés: Kisgergely Bálint, Ének: Rónay Detre volt.¹⁰

Brenner János egy évig volt oblátus, ekkor fejezte be gimnáziumi tanulmányait, és a tanév végén érettségizett, igaz az ekkor szerzett bizonyítványt az állam nem ismerte el. A szerzetesek élete ebben az időszakban nem teljesedhetett ki az Istennek szentelt életben, mert állandóan figyelniük kellett a pártállam tevékenységét, hiszen már 1950 nyara elején megindult a hajszja ellenük. A rendházak lakóit először a nyugati és a déli határ mellől hurcolták el, majd egy következő hullámban az ország belsejében lévő szerzetesközösségeket számolták fel.

A szentgotthárdi ciszterci szerzetesek elhurcolásáról a zirci perjel – dr. Horváth Konstantin – a szombathelyi püspökségről telefonon kapta az első értesítést 1950. június 10-én délelőtt: „*Patres Cisterciensis ex Sancto Gotthardo hodie nocte ejeti sunt*”.¹¹ 1950. június 9-én a szentgotthárdi, a bajai és a pécsi rendház lakóit vitték el. A székesfehérváriakat és a budapesti Bernardinumot június 19-ére virradóra deportálták.¹²

Ezek után a Zircen élő ciszterci szerzetesek is felkészültek arra, hogy őket is bár mikor elvihetik. Zircet azonban nem ürítették ki, hanem odavitték közel ötszáz szerze-

⁸ A Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának személyi elhelyezése az 1949/50. évre. Zirci apát iratai 300/1949. sz., Kelt Zircen, 1949. Magyarok Nagyasszonyának ünnepén: I. évesek: Báródy László, Bruckner József, Csomós Géza, Hartyányi Miklós, Héjj László, Holtzer László, Kerekes Pál, Koncz Attila, Lázár Dezső, Mozsgai József, Pálos János, Páva József, Rapcsák József, Szarka László, Szegedi László, Verbay András.

II. évesek: Csillag László, Hajtman Pál, Márki Iván, Mensáros Béla.

III. évesek: Békefi Géza, Czike Imre, Kilián István, Kovács Béla, Lénárt Lajos, Márton István.

IV. évesek: Brenner János, Kerényi István, Lévy László.

⁹ MNL VeML XII. 2. b. A ciszterci rend Zirc-Pilis-Pásztó és Szentgotthárdi Apátságának levéltára. A rend önkormányzati szerveinek iratai. A Rendi Káptalan jegyzőkönyvei és határozatai; Titkári jelentés az 1948 és 1949. évekről 5. o.

¹⁰ MNL VeML XII. 2. i. 60. kötet Rendtagok hagyatékai, Zirci oblátusok osztálynaplói 1949/50. Negyedik osztály osztálynaplója.

¹¹ *Historia Domus, Zirc 1926–1950.* 313. o. Közli Gianone András: Zirc a szerzetesrendek feloszlása idején, *Vigilia*, 2000/6., 65. szám 452. o.

¹² KULICS ÁGNES – TÖLGYESI ÁGNES: *...Köve fognak kiáltani...* – Szerzetesvallomások – (1988-1989), Gondolat Kiadó, Budapest, 1991, 82.p.

tesnővért.¹³ Ellátásukról, elhelyezésükéről az állam nem gondoskodott. Ez a feladat Endrédy Vendel zirci apátra és a szerzeteseire maradt.

Mindezek ellenére az oblációban eltöltött egy év során fokozatosan erősödött Brenner János hivatása. Befejezve gimnáziumi tanulmányait hivatásának megfelelően Zircen maradt, és 1950. augusztus 8-án jelentkezett novíciusnak. Ahogy az oblációt is, úgy a novíciátust is lelkigyakorlat előzte meg. Ennek befejeztével az új novíciusok¹⁴ 1950. augusztus 19-én öltöztek be.¹⁵ A ciszterci szerzetesek élete, az adott körülmények ellenére is a szokásos napirendnek megfelelően alakult. Ettől kezdve a vezetésükre a rend magiszterüket 'Sigmond Lóránt atyát bízta meg. Brenner János is azon tizenkilenc fiatal közé tartozott, akik magukra öltötték a ciszterci novíciusok fehér ruháját. Ekkor kapta az Anasztáz szerzetesi nevet. Brenner János Anasztáz és társai mindössze csak néhány hétig élhették a nyugodt, Istennek szentelt szerzetesi életet, mert a szerzetesrendek elleni támadás Zircet sem kímélte. A szomorú hír, amely szerint a szerzeteseknek el kell hagyniuk Zircet, szeptember 1-jén érkezett meg, és ezt megerősítette a szeptember 7-én kihirdetett 1950/34. törvényerejű rendelet, amely a magyarországi szerzetesrendek további működését is megszüntette. Ekkor 185 örökfogadalmas szerzetes pap és 44 ideiglenes fogadalmas növendék tartozott a magyarországi ciszterci kongregáció kötelékéhez.¹⁶ A Rendi Tanács úgy döntött, hogy a novíciusok egy részét külföldre küldi, egy részét pedig különböző szemináriumokban helyezi el, így több novícius is Budapestre került, köztük volt János Anasztáz is.¹⁷

A pártállam további lépéseket tett, hogy elérje korabeli célját és megsemmisítse az egyházakat. Miután sor került az iskolák államosítására az egyes felekezetekkel külön-külön tárgyaltak, azzal a céllal, hogy elérjék, hogy sor kerüljön egy megállapodásra az adott egyház és az állam között. Ezt a református, az evangélikus és az izraelita felekezet 1948-ban aláírta, de a katolikus egyház erre nem volt hajlandó. Hogy rá tudják kényszeríteni a püspököket a megállapodásra, ezért 1950 nyár elején előbb az ország nyugati és déli részéről kezdték el a szerzeteseket kitelepíteni, majd nyár közepén folytatódott ez a fellépés, és több száz szerzetest zártak össze egy-egy nagyobb rendházba, vették el ingóságait és a szerzetesrendek komoly történeti értékű anyagai semmisültek meg, vagy kerültek veszélybe. E feszült helyzetben zajlott a katolikus egyház vezetőinek és a pártállam képviselőinek tárgyalása, melynek végén 1950. augusztus 30-án megállapodást írtak alá, mely arról szólt, hogy támogatják a szocializmus kiépülését. Egy héttel később, szeptember 7-én jelent meg az Elnöki Tanács rendelete, amely megvonta a szerzetesrendek működési engedélyét, kivéve azt a négyet, akinek engedték, hogy 2-2 középiskolát működtessen és ennek fenntartásához szükséges szerzetesi létszámot engedélyezték.

¹³ GIANONE ANDRÁS: Zirc a szerzetesrendek feloszlata idején, *Vigilia*, 2000/6., 65. szám, 452. o.

¹⁴ A következő fiatalok kezdték meg a jelölt időt Zircen: Vecsey Jenő Simeon, Térey Péter Nother, Asztalos István Leó, Süveges Károly Ugrián, Puskás Hénok, Matolcsy István Tádé, Kocsis József Etele, Körtvélyessy László Lázár, Rosdy Pál Ágoston, Ugri Mihály Gyárfás, Brenner János Anasztáz, Léway László Bellarmin, Kerényi István Jozafát, Márton István Ildefon, Kovács Béla Szőrény, Geröly Ferenc Fulgent, Czike Imre János, Kilián István Torde, Békefi Géza Csongor. Czike Imre János O. Cist.-tel 1998. május 7-én készítettem beszélgetést. Ezt a névsort ő hozta tudomásunkra.

¹⁵ GIANONE ANDRÁS: Zirc a szerzetesrendek feloszlata idején, *Vigilia*, 2000/6., 65. szám, 454. o.

¹⁶ Uo. 455. o.

¹⁷ CSÁSZÁR ISTVÁN – SOÓS VIKTOR ATTILA: *Magyar Tarzícius – Brenner János élete és vértanúsága – 1931–1957*, Szerk.: Fancsal Andrásné és Soós Viktor Attila, Brenner János Emlékhely Alapítvány, 2003.

Az állam és a Püspöki Kar tárgyalásainak eredményeként 1950. július 5-e után a püspökök értesíthették az egyházmegyéjük területén levő szerzetesházak előljáróit, hogy készüljenek fel az áttelepítésre. Korábban rajtaütés szerűen, az éjszaka leple alatt jelent meg a teherautó és vitte el az adott rendházból a szerzeteseket, ettől kezdve már előre jelezhetők a rendházaknak a kiürítés időpontját, és a rendtagok valamivel több személyes holmit vihetek magukkal kényszertartózkodási helyükre, mint korábban.

Az egyházmegyéek püspökei igyekeztek minél több szerzetest átvenni, de ezt a pártállam korlátozta. Mivel sokan komoly tudományos, vagy tanári tapasztalattal rendelkeztek, őket megpróbálták a pártállam szempontjából „illegális”, elsősorban a papi életre felkészítő oktatás terén alkalmazni. A szerzetesrendek vezetői bíztak abban, hogy a már elindult szerzetesi hivatásokat, és az újonnan jelentkezőket segíteni tudják céljaik elérésében. Ezért, bár éppen legnehezebb időszakukat élték a szerzetesrendek, nagyon sokan próbáltak titokban a megszentelt életre készülni, azonban a pártállam igyekezett ezeket nyomon követni, és különböző eljárásokat indítottak illegális szervezkedés címén a résztvevőkkel szemben.

Budapesten

A ciszterci rend vezetésének döntése értelmében az 1950. augusztus 19-én beöltözött novíciusok egy része Budapestre költözött, és ott éltek kettesével-hármasával a ciszterci rendhez kötődő családoknál, ismerősöknél. A Budapesti Hittudományi Akadémia bejegyzéséből tudjuk, hogy ekkor Budapest, XI. kerület, Kende utca 12. II. emelet 9. lakásban lakott.¹⁸ Ez csak azért érdekes, mert valóban ciszterci kötődésű családoknál nyertek elhelyezést és világi hallgatóként tanult az Akadémián.

Brenner János életének talán egyik legizgalmasabb, ugyanakkor a legkevésbé ismert, dokumentált időszaka ez. Azért kevés az erre az időszakra vonatkozó forrás, mert illegalitásban éltek Budapesten, titokban találkoztak egymással a ciszterci novíciusok, és ennek a zárt, a pártállam ellenőrzését elkerülni kívánó életnek szinte semmi nyoma nem maradt. Végezte a tanulmányait a Hittudományi Akadémián, érdekes tárgyakat hallgatott: Kritika; Szemináriumi gyakorlatok, Karakterológia és etika: Zemplén György; Lélektan; Bevezetés a hittudományba: Kecskés Pál; Ószövetségi történet: Iványi János; Ókeresztény Egyház és irodalomtörténet: Artner Edgár; Bevezetés az Evangéliumokba: Takács Ernő; Homiletika: Tihanyi Tibor; Egyházi zeneelmélet: Werner Alajos; Az abszolútum problémája az evolúciós bölcséleti rendszerben: Bárd János; Az ószövetség vallása az ókori elő-ázsiai vallások tükrében: Iványi János; Attikai görög; Latin nyelvgyakorlat: Papp; Szentírásmagyarázat elmélete: Takács Ernő.¹⁹ Ami ennél sokkal fontosabb volt Brenner János Anasztáz és a többi rendi növendék számára, hogy illegális keretek között készültek a szerzetesi életre. Amennyire ezt rekonstruálni lehet, kirándulásokat tettek a Budai hegyekben és ezen közös programok alatt lelki programok, elmélkedések voltak számukra, tanulmányokat folytattak, „előadásokat” hallgattak. Semmit sem dokumentáltak, semmiről sem maradt fenn feljegyzés, azért, hogyha lebuknak, ne legyen semmi terhelő nyom. Kis csoportokban, pár fős közösségekben jöttek össze, találkoztak, ugyancsak azért, hogy kisebb legyen a lebukás veszélye. Nagyon meghatározó, nagyon fontos, ugyanakkor nagyon titokzatos időszak volt ez a fiatal Brenner János életében, tele kétséggel, tele bizonytalansággal, tele megpróbáltatással.

¹⁸ A Budapesti Hittudományi Akadémia tanulóinak nyilvántartása – Brenner János.

¹⁹ Uo.

Brenner János készült ciszterci hivatására, szerzetesi életére, de a kommunista diktatúra keretei között ez nem teljedhetett ki. Az egy éves novíciátusi idő letelte után nem újíthatta meg szerzetesi fogadalmát. Úgy döntött, hogy egyházmegyes papként folytatja hivatását. A rend előjárói azzal kívánták biztosítani a növendékek jövőjét, hogy egyházmegyei szemináriumokba, illetve Hittudományi Főiskolákra kérték felvételüket. Így került Brenner János vissza a szombathelyi egyházmegyébe, kérte felvételét a papnövendékek közé. Kovács Sándor szombathelyi megyéspüspök jól ismerte a Brenner családot, így örömmel vette fel Jánost az egyházmegye kispapjai közé. Már 1951 júliusában, mint az egyházmegye növendéke kért katonai szolgálat halasztást.²⁰ A szemináriumba más szerzetesrendből is érkeztek kispapok, de titkolniuk kellett szerzetesi múltjukat. A volt jelöltek rendi előjáróikkal, társaikkal csak titokban tarthattak kapcsolatot, úgy levelezhettek, hogy ne utaljon semmi a szerzetesi életre.

Ebben az időszakban hozta létre a pártállam az Állami Egyházügyi Hivatalt,²¹ mely Budapesten működött, de minden megyeszékhelyen és külön a katolikus püspökségeken egyházügyi megbízottak ellenőrizték a hozzájuk tartozó egyházi intézmények működését. Bár újonnan létrejött és a működési kereteket frissen kialakító intézmény volt az ÁEH, de igyekeztek nyomon követni az egyes egyházmegyék működését és különösen információkat gyűjtöttek szerzetesekről, azokról a fiatalokról, akik rendi növendékek voltak. A püspökségekről kértek kimutatást azokról a szerzetesekről, akik egyházmegyei keretbe kerültek át, illetve azokról a rendi növendékekről, akik egyházmegyei szemináriumokba nyertek felvételt.²² A szombathelyi egyházmegye vezetése és maga Kovács Sándor tájékoztatta az ÁEH-t a szerzetesi kötődésekről,²³ azonban Brenner János zirci múltját nem fedték fel, róla nem küldtek információt az ÁEH-ba, így őt semmilyen retorzió nem érte rendi kötődése miatt.²⁴ Egy évig tanult a szombathelyi szemináriumban Brenner János, bár ő úgy tervezte, hogy itt készül a papságra, de egy újabb megpróbáltatást kellett elszenvednie. A pártállam minden lehetőséget megragadott, hogyha céljaihoz – az egyházak eltörlése, megszüntetése, korlátozása – ügyet, problémát talált. Így volt ez 1952-ben is. A veszprémi szeminárium kispapjai a szeminárium faliújságára kihelyezték Mindszenty bíboros képét és egy újságcikket. A kispapok lelki vezetőjét Major Kálmánt 1952. február 27-én letartóztatták, 1952. április 23-án 9 évi börtönbüntetésre ítélték. Az ügyben érintett kispapokat – Ágota Tivadart, Balogh Sándort, Dervenkár Györgyöt, Domschitz Józsefet és Szabó Istvánt – 1952. április 23-án 4-6 évi börtönbüntetésre ítélték. A szemináriumot büntetésként, hogy Badalik Bertalan veszprémi püspököt megregulázzák március 4-ével feloszlatták és bezárták. Ezt indokul felhasználva az ország több szemináriumát szüntették meg, vonták össze 1952

²⁰ Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár (SzEL) 23/1952. Kimutatás a Szombathelyi Hittudományi Főiskola növendékeinek katonai-ügyében tett intézkedésekről.

²¹ KÖPECSI BÓCZ EDIT: *Az Állami Egyházügyi Hivatal tevékenysége*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.; KÖBEL SZILVIA: „Oszd meg és uralkodj!” *Az állam és az egyházak politikai, jogi és igazgatási kapcsolatai Magyarországon 1945–1989 között*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.; SOÓS VIKTOR ATTILA: *Az Állami Egyházügyi Hivatal archontológiája – Az ÁEH szervezeti felépítése, nemzetközi kapcsolatai és dolgozóinak hivatali pályaképe*. ELTE BTK, 2014. PhD disszertáció.

²² SzEL Acta Cancellariae 1882/1951.; 922/1952.

²³ Uo. 1705/1951.

²⁴ CSÁSZÁR ISTVÁN – SOÓS VIKTOR ATTILA: *Magyar Tarzíciusz – Brenner János élete és vértanúsága – 1931–1957*. Szerk.: Fancsali Andrásné és Soós Viktor Attila. Brenner János Emlékhely Alapítvány, 2003.

júniusában. Az ÁEH tárgyalta a püspöki kar tagjaival és ezt követően úgy döntöttek a püspökök, hogy a szombathelyi és a pécsi szeminárium hallgatói Győrbe, a váci szeminárium Egerbe, a veszprémi és székesfehérvári szeminárium növendékei Esztergomba kerültek.²⁵ A döntés után az átadás átvétel ügyében tárgyalások zajlottak a Szombathelyi Római Katolikus Püspökség, a Papnevelő Intézet és az Állami Egyházügyi Hivatal képviselői között június 4-én Budapesten, július 29-én Szombathelyen, majd szeptember 1-én átadták a szeminárium épületét.²⁶ Nem az épület volt a legnagyobb veszteség, hanem az, hogy az egyházmegyétől elvették a papképzés lehetőségét. Egy kifejezetten jó színvonalú, kiváló előjárók, tanárok, jó közösség, jól működő intézmény veszett el. A megszüntetés évében a szeminárium rektora Géfin Gyula, spirituálisa Winkler József, prefektusa Kalamár Ernő volt, az utolsó évben közel ötven szombathelyi egyházmegyes kispap tanult itt, köztük a II. évfolyamban Kovács Ferencsel, Seregély Istvánnal, Szabó Ferencsel együtt Brenner János is. A szombathelyi szeminárium megszüntetése után az egyházmegye növendékei a győri szemináriumban folytatták tanulmányaikat. Negyvennégy szombathelyi egyházmegyes növendék került 1952 szeptemberében Győrbe.

Győrött

Brenner János az 1952/1953-as tanévet, mint harmadéves kispap, már a győri szemináriumban kezdte meg, ahol bátyja László ötöd, öccse József első éves papnövendék volt. László ciszterci szerzetesként került a győri egyházmegye kispapjai közé, József pedig a szombathelyi egyházmegye kispapja volt. János nagyon jólelkű fiatal volt, amellett tehetséges és szorgalmas is. Mindig jól tanult, minden vizsgája jelesre sikerült, egy jó érdemjegye volt az 1952/53. tanév II. félévében Egyházi és iskolai közigazgatás tárgyából.²⁷ Mindezek mellett imádságos lelkű kispap volt, sokat látták a kápolnában. Nem lógott ki a közösségből szépen beleolvadt. Azt tette, ami a feladata volt. 1952. november 29-én – a megszokott szemináriumi rend szerint – levélben kérte főpásztorától, Kovács Sándortól, hogy adja fel számára a hajkoronát (tonsura) és a kisebb rendeket (ajtonálló – ostiarius, felolvasó – lector, ördögűző – exorcista, gyertyavivő – acolythus).²⁸ A kérvényt Somogyi Antal szemináriumi rektor terjesztette fel 1952. december 16-án. Kovács Sándor 1953. január 21-én a szombathelyi egyházmegye kilenc II. és III. éves növendékének kérte Papp Kálmán megyéspüspöktől, hogy a hajkoronát és kisebb rendeket adja fel a növendékeknek, egyben Somogyi rektornak megküldte a litterae dimissoriales-eket (elbocsátó levél).²⁹ Papp Kálmán győri megyéspüspök 1953. januárjában a szeminárium diákjainak feladta a rendeket.

A tanév végén a szeminárium előjárói Kovács Sándor püspöknek küldött beszámolójában így jellemezték Brenner Jánost: „Tehetséges, sokoldalú és rendkívül tartalmas. Az értelmi oldal kissé kihangsúlyozott nála. Kritikus természetű, de nem bántó társaira nézve. Sokat ígér.”³⁰ Brenner János teljes szívvel készült a papságra. Szívesen segített társainak. Negyedévesen előjárói az elsőévesek duktorává, vezetőjévé nevezték ki.

²⁵ A Püspöki Kar 1952. június 20-án tartott tanácskozásának jegyzőkönyve. in: *A Magyar Katolikus Püspöki Kar tanácskozásai 1949–1965 között. Dokumentumok I-II. kötet.* Borovi József gyűjtésének felhasználásával összeállította Balogh Margit. METEM, Budapest, 2008, 429–430. o.

²⁶ SzEL Szemináriumi iratok Jegyzőkönyv 1952. szeptember 1.

²⁷ GyEL, Szemináriumi Levéltár, Hittudományi Főiskola Törzskönyve 229. lapszám, Brenner János.

²⁸ SzEL Acta Cancellariae 264/1953.

²⁹ Uo.

³⁰ GyEL, Szemináriumi Levéltár, Tanulmányi iratok 97/1953.

A tanév végén, Brenner János mint duktör elbúcsúzott az első évesektől. Ezt a beszédet intézte hozzájuk:

„Minden más véleménynel szemben Isten az embert szeretetre teremtette. Ez az otthona, boldogsága, de értékmérője is. Talaja pedig a közösség. Ezért gondolta Isten közösségi lénynek az embert, hogy az egyénisége megnyíljon mások felé, túljusson önmagán, és az emberek egymásra találjanak. Így lesznek a háromszemélyű egy Isten képmásai.

Mi is egy évet töltöttünk együtt. Vajon ez milyen közösség, milyen találkozás volt? – Mert sokfajta találkozás van. Van a kereskedelembe találkozás; megkötik az üzletet, mindegyik a maga hasznát keresi, csak érdekkapcsolat ez. Aztán találkozunk az utcán emberekkel, talán egy kép marad bennünk róluk, vagy még az sem. Találkozunk a vasúton a kalauzzal, még dolgunk is van vele, váltunk is néhány szót, de lelkünk mozdulatlan marad, elválnak örökre, s talán soha nem gondolunk rá többé. De van találkozás, mikor a lélek mélyén valami megmozdul, hangot ad. Valami láthatatlan fonál szövődik, valami időn felüli viszony lép lélek és lélek közé. Ez a cél szervező ereje. Ezek a kapcsolatok nagyon mélyek, egy életre szólóknak, és ki tudná megadni miértjüket? Egy ifjú találkozik egy pappal, s a lelke mélyén megmozdul valami: ez az! Két ifjú egymás szemébe néz, megértik egymást, mindkettő hallja: ez az! Miért? Miért születik itt egy életre szóló barátság?

Mi is egy évet töltöttünk egymás mellett. Vajon túljutottunk-e az egymásmellettségen? Vajon milyen találkozás ez? Egymás kezét és zsebét néztük, vagy megtanultuk mosolyogva egymás szemébe nézni, sőt együtt nézni ugyanabba az irányba? Vajon egymásra találtunk-e, megtaláltuk-e a szeretetet? Mert az élet iskolájában ez a főtantárgy.

Gondolkodjatok el ezen, és készítsétek magatoknak mérleget az évről. Találtok jót sokat, de hibát is. A hibáért alázatos szívvel kérjétek bocsánatot a jó Istentől, a jót pedig egyedül neki tulajdonítsátok. Óvakodjatok a gőg és beképzeltség szellemétől, mert ez a szeretet legfőbb akadálya, s a valóság az, hogy nagyon szegények, nyomorult, eladósodott emberek vagyunk. A jó Isten annyira alázatos, hogy úgy teszi a jót, mintha emberek tennék, nekünk is kell annyira alázatosnak lennünk – az alázatosság igazság, hogy beismerjük mindez a jó Istené.

És ha úgy érzitek, hogy kemények voltunk, keményebbek, mint mások, vegyétek ezt is szeretettel. Mert ez is tiéretetek volt. Most még talán nem értitek, de majd a jó Isten elmondja nektek. A szemináriumban meg kell bizonyosodnunk a hivatásunkról. Ha csak jó dolgunk van, mi biztosít, hogy Istent keressük, és nem a kényelmes életet? De ha hűségesek vagyunk a próbák idején is, akkor valóban a jó Isten hívása dolgozik bennünk.

Köszönöm a szolgálatkészséget; ha valamit kértem, soha nem utasítottátok vissza teljesítését.

Imádkozzatok értem, hogy a szent rend által a jó Isten hűségese szolgája lehessen életem végéig.”³¹

Kovács Sándor szombathelyi püspök 1954. június 20-án a szombathelyi székes-egyházban szubdiakónussá, december 12-én a győri szeminárium kápolnájában Papp Kálmán győri megyéspüspök diakónussá szentelte. Szubdiakonátus előtt június 15-én ezt a jellemzést írták Brenner Jánosról: „Céltudatos, világos fejű egyéniség. Kissé még mindig racionalista, ami azonban nem megy lelki életének és természetes mélységének a rovására. Kritikai hajlama reálisabb irányt vett. Problematikus, gondolkodó lény, aki igen sokat hoz ki magából. Igen szolgálatkész társaival szemben.”³² Pappá szentelése előtt egy akadályt el kellett hárítani. Nem volt 24 éves, így a korhiány alól felmentést kellett kapnia megyéspüspökétől. Miklós István a győri Püspöki Papnevelő Intézet rektora 1955. június 3-án kérvényben folyamodott Kovács Sándor megyéspüspökhöz, hogy

³¹ Brenner János az első éveseknek mondott duktori búcsúzója – 1954. június 10.

³² GyEL, Szemináriumi Levéltár, Tanulmányi iratok 46/1954.

adja meg kispapjának a felmentést.³³ Másnap már írásban meg is adta a felmentést a szombathelyi egyházmegye főpásztorára.³⁴ Június 11-én Villányi Győző vicedirektor tájékoztatta a szombathelyi püspököt, hogy a szentelés előtt álló Brenner János és Nagy László letették a papszenteléshez szükséges jurisdikciós vizsgát.³⁵ Amikor befejezte szemináriumi tanulmányait, a papszentelés előtt előjárói az alábbi jellemzést küldték róla püspökének:

„Intellektuális alaptípusú, kissé racionalizmusba és pesszimizmusba hajló éllel. Szerencsés harmonikus adottságánál fogva, amelyben a szívnek is helye van, az ellentéteket szerencsésen áthidalja. Élesen látó kritikus, de pozitív aktivitásra való hajlama és szerénysége sohasem tette bántóvá. Kiváló tehetség és éles elme. A legtehetségesebb növendékek egyike. Kiforrott egyéniség, aki igazi mai paphoz illő magatartásában lép fel. Melegen és intelligensen kiáradó egyénisége jó hatással volt társaira. Mindenütt megállja helyét. Jó lenne, ha egy nálánál erősebb egyéniség mellett kezdhetné meg munkáját.”³⁶

Ebben az időszakban számos olyan növendék tanult a szemináriumban, akinek szerzetesi múltja volt. Erről Kovács Sándor megyéspüspök és az előjárók tudtak, de diszkrétan kezelték, azonban a kispapok erről egymás között nem beszéltek.

Brenner János szerzetesi múlttal rendelkezett, illetve hatással voltak életére, papi hivatására azok a tanárok, akik korábban szerzetesként éltek. Ebben az időben a győri szemináriumban tanuló kispapok lelki fejlődésére komoly hatással volt Böck János spirituális személye. Mivel nem vett részt a békepapság gyűlésén és a kispapokat sem küldte, 1958-ban eltávolították a győri szemináriumból. Brenner János halála után kapcsolatba lépett a hitvalló vértanú családjával.

Brenner Jánost évfolyamtársaival – Nagy László, Seregély István és Szlávik Andor – együtt Kovács Sándor megyéspüspök szentelte pappá a szombathelyi Székesegyházban 1955. június 19-én, ekkor szentelte évfolyamtársaival együtt diakonussá Kovács Ferencet is. János atya a szombathelyi Szent Norbert lelkészség templomában mutatta be újmiséjét június 26-án, ahol bátyja, László már papként, öccse, József seminaristaként asszisztált. A Brenner család másik két pap tagja, – dr. Szabó Miklós és Szigetváry Géza – is részt vettek az újmisében. A szentbeszédet Winkler József teológiai tanár mondta. János atya primíciás jelmondata a következő: „Az Istent szeretőknek minden a javukra válik.”³⁷ Püspöke Rábakethelyre helyezte, Kozma Ferenc plébános mellett gyümölcsöző lelkipásztori munkát végzett. Két és fél éves papi működése a legkeményebb időszakban is sok pozitívumot hozott.

Brenner János részesült az egyházi rend szentségében, de ehhez a hivatáshoz komoly megpróbáltatások, nehézségek vezettek. Családja mélyen elkötelezett vallásossága, mindhárom fiú gyermek papi hivatása, az egyház életének korlátozása, az egyesületek feloszlata, az egyházi iskolák államosítása, a hitoktatás fakultatívvá tétele, a szerzetesrendek működési engedélyének megvonása, a szemináriumok összevonása és bezárása, az egyházak pártállami felügyelete, ellenőrzése, a korlátozás és nyomon követés mind-mind olyan történés, esemény volt, amit személyesen átélt. Ezek afelé mutattak,

³³ GyEL, Szemináriumi Levéltár, Tanulmányi iratok 32/1955.

³⁴ SzEL, Acta Cancellariae 892/1955.

³⁵ GyEL, Szemináriumi Levéltár, Tanulmányi iratok 36/1955.

³⁶ Uo. 48/1955.

³⁷ CSÁSZÁR ISTVÁN – SOÓS VIKTOR ATTILA: *Magyar Tarzíciusz – Brenner János élete és vértanúsága – 1931–1957*, Szerk.: Fancsali Andrásné és Soós Viktor Attila, Brenner János Emlékhely Alapítvány, 2003.

hogy aki nem lojális a párthoz, az üldöztetést szenvedhet. Ennek ellenére erősödött elkötelezettsége és bátran, félelem nélkül élte papi életét. Azonban fiatalokkal való foglalkozása, eredményes papi működése gyorsan felkeltette az ÁEH megyei megbízottjának és az államvédelem megyei munkatársainak figyelmét. Kovács Sándor püspökkel el akarták helyeztetni, ő azonban jelezte, hogy szívesen marad, nem fél. Többször életére törtek. Amikor 1957. december 14-éről 15-ére virradó éjszaka beteghez hívták, akkor kötelességét tette, hivatása szerint cselekedett. Nem mondta, hogy majd reggel megy a beteghez, nem a könnyebbik, hanem a veszélyesebb, nehezebbik utat választotta, amikor megtámadták nem menekült el, amikor az életére törtek, akkor nem azt védte, hanem a nála lévő Oltáriszentséget. Élete Krisztusért odaadott áldozat volt.

Egy tiszta, egyszerű lelkipásztor volt Brenner János, minden külsőségektől mentes életet élt. Krisztust szolgálta. Az az elkötelezettség, az a papi hivatás, ami sajátja volt azokból a példákából, azokból a mintákból fakadt, akik hatással voltak fiatalságára, hivatásának kialakulására. A szülők, a családi példák, a szerzetes-tanárok, papok, akiken keresztül jó példákat látott azok példaképpé váltak számára. Bátor, elkötelezett, tiszta papi élete pedig példa számunkra, hogy lehet félelem nélkül, tisztán, egyszerűen Krisztust követni.

Megjelent: „Az Istent szeretőknek minden a javukra válik” (Róm 8,28), Brenner János Hittudományi Főiskola Tanulmánykötet 2019, Győr, 2019, ISBN 978-963-88359-9-4, 10-23.o.